

Fimmtudaginn 18. maí 1989.

Nr. 160/1989. **Ákærvaldið**

gegn

Halli Magnússyni.

Kærumál. Frávísunarkröfu hrundið.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómararnir Þór Vilhjálmsson og Bjarni K. Bjarnason og Arnljótur Björnsson, settur hæstaréttar-dómari.

Með kæru, dagsettri 26. apríl 1989, hefur ákærði skotið til Hæstaréttar úrskurði sakadóms Reykjavíkur, sem kveðinn var upp sama dag. Með úrskurðinum var kröfu ákærða um frávísun málsins hafnað. Í greinargerð, sem Hæstarétti barst 10. maí sl., krefst ákærði þess, að úrskurðurinn verði úr gildi felldur, málsmeðferðin ómerkt og málin vísað frá sakadómi. Þá krefst hann kærumáls-kostnaðar úr ríkissjóði.

Ríkissaksóknari hefur samþykkt, að kæra megi úrskurð þennan til Hæstaréttar. Kæra úrskurðarins er því heimil samkvæmt 3. mgr. 124. gr. laga nr. 74/1974, um meðferð opinberra mála. Ríkissak-sóknari krefst þess í greinargerð, sem Hæstarétti barst 10. maí, að hinn kærði úrskurður verði staðfestur.

Með tilvísun til forsendna hins kærða úrskurðar ber að staðfesta hann.

Kærumálskostnaður verður ekki dæmdur.

D ó m s o r ð:

Hinn kærði úrskurður er staðfestur.

Úrskurður sakadóms Reykjavíkur 26. apríl 1989.

Ár 1989, miðvikudaginn 26. apríl, er á dómþingi sakadóms Reykjavíkur, sem háð er í Borgartúni 7 af Sverri Einarssyni sakadómar, kveðinn upp úrskurður um kröfu um ómerkingu og frávísun sakadómsmálsins: Ákær- valdið gegn Halli Magnússyni, en krafan var tekin til úrlausnar 21. þ.m.

Ríkissaksóknari hefur með ákæruskjali, út gefnu 11. janúar sl., höfðað mál fyrir dóminum á hendur Halli Magnússyni blaðamanni, Hraunbæ 126

í Reykjavík, fæddum þar í borg 8. apríl 1962, fyrir ærumeiðandi ummæli um opinberan starfsmann, séra Þóri Stephensen, dómkirkjuprest í Reykjavík, og aðdróttanir í hans garð í grein, er ákærði ritaði undir fullu nafni og birtist í dagblaðinu Tímanum, 158. tölublaði 72. árgangs, 14. júlí 1988, bæði út af starfi séra Þóris sem dómkirkjuprests og út af tímabundnu starfi hans á vegum Reykjavíkurborgar sem staðarhaldara í Viðey.

Segir í ákærunni, sem vararíkissaksóknari undirritar, að í grein ákærða felist ærumeiðandi aðdróttanir í garð séra Þóris og meidyrði og greinin sé í heild ósvífin, móðgandi og sett fram og birt á ótilhlýðilegan hátt og af illfýsi.

Síðan eru rakin einstök ummæli, sem þykja varða við 108. gr. almennra hegningarlaga, nr. 19/1940.

Loks er þess krafist:

1. að ákærði verði dæmdur til refsingar,
2. að framangreind ummæli verði samkvæmt 1. mgr. 241. gr. almennra hegningarlaga dæmd dauð og ómerk,
3. að ákærði verði samkvæmt 1. mgr. 264. gr. sömu laga dæmdur til greiðslu miskabóta,
4. að ákærði verði dæmdur til greiðslu alls sakarkostnaðar.

Verjandi ákærða, Ragnar Aðalsteinsson hrl., ritaði ríkissaksóknara bréf 19. þ.m. vegna málsins, og kemur fram í því, að í viðtali við vararíkissaksóknara í tímaritinu Þjóðlífi, 4. tbl. 5. árg., apríl 1989, flytji hann málið á þann veg að hann teldist vanhæfur til að fara með málið þar eftir sem dómari. Vísar verjandi í fyrirsögn viðtalsins, en þar segir að ritsóðar og mannorðsmorðingjar vaði uppi. Þá láti vararíkissaksóknari að því liggja að tiltekna staðhæfingar um málið á opinberum vettvangi hljóti að vera komnar „frá sakborningnum og verjanda hans“. Kveðst verjandi ekki flytja málið annars staðar en fyrir dómstólnum, og telur hann, að þessi staðhæfing vararíkissaksóknara sé óviðurkvæmileg og leiði einnig til vanhæfis hans. Muni hann því gera kröfu um að vararíkissaksóknari víki sæti í málinu.

Í bréfi sínu segir verjandi, að ákærði sé ákærður fyrir að nefna það í grein um séra Þóri, að hann sé frímúrari, og hafi hann stutt frávisun málsins fyrir sakadómi m.a. með því, að ekki væri ljóst, á hvern hátt það gæti verið refsivert. Frímúrarareglan muni vera „leyniregla“ og sé þá átt við það að ekki sé hægt að fá upplýsingar um tilgang samtakanna og starfsaðferðir og ekki sé heldur hægt að afla upplýsinga um hvort félagsmenn í heild eða félagsmenn í einstökum deildum eða stúkum takist á hendur skuldbindingar hver gagnvart öðrum um samstöðu, siðferðilega eða með öðrum hætti. Telji ákærði að í þessu tilviki séu aðstæður þær, að í bókinni Bræðraböndum sem út kom í Reykjavík fyrir öfáum árum, sé því haldið

fram að ríkissaksóknari og kærandinn séu félagsmenn í sömu deild eða stúlku.

Verjandi telur, að sér sé skylt sem verjanda ákærða í opinberu máli, þar sem krafist sé ýtrustu refsingar, að vekja athygli á framangreindu, og ef í ljós komi, að rétt sé farið með staðreyndir um félagsaðild þá, sem að framan sé greind, þá muni hann krefjast þess, að málsmeðferðin verði ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi vegna vanhæfis.

Að lokum segir verjandi, að samkvæmt framansögðu virðist allt hníga í þá átt, að málið verði flutt sérstaklega um vanhæfi, bæði ríkissaksóknara og vararíkissaksóknara, til meðferðar málsins, nema teknar verði ákvarðanir af hans hálfu til lausnar framangreindum vanda.

Vararíkissaksóknari svaraði verjanda f.h. ríkissaksóknara með bréfi, dags. 21. þ.m., gerði grein fyrir tilurð tímaritsgreinarinnar og afskiptum sínum af málinu í umboði ríkissaksóknara og mótmælti þeirri kröfu, ef fram yrði lögð, að hann viki sæti í málinu, og verði henni synjað. Enn fremur mótmælti vararíkissaksóknari boðaðri kröfu verjanda, að málsmeðferð yrði ómerkt og málinu vísað frá héraðsdómi vegna vanhæfis ríkissaksóknara.

Verjandi ákærða ritaði dóminum bréf 21. þ.m. og var það lagt fram í dóminum sama dag. Þar gerir verjandi kröfu til þess, að meðferð málsins verði ómerkt frá upphafi og málinu vísað frá héraðsdómi.

Segir verjandi upplýst og viðurkennt af hálfu ákærvaldsins, að séra Þórir og ríkissaksóknari séu félagar í sömu deild eða stúku í frímúrarareglunni og sé þessi staðhæfing byggð á tilvitnun í ritið Bræðrabönd. Þá hafi staðhæfing um þetta verið lögð fyrir ríkissaksóknara og staðhæfingin í raun staðfest með svarbréfi ríkissaksóknara. Í framburði séra Þóris komi fram, að frímúrarareglan sé það, sem almennt er nefnt „leyniregla“, og í því felist að óheimilt sé að segja undir hvaða skuldbindingar félagsmenn ganga og hvert sé markmið félagsmanna með samtökunum. Telja verði að það sé in confesso og á almannavitorði að aðaltilgangur samtakanna sé að efla samstöðu og samhjálp milli félagsmanna í hvívetna, og gildi það bæði í siðferðilegum og veraldlegum efnum. Almennt sé talið, að félagsmenn skuldbindi sig til að styðja hver annan í hvívetna. Þessi samstaða og þessi sameiginlega félagsaðild ríkissaksóknara og kæranda leiði til þess, að ekki verði talið að ríkissaksóknara sé fært að líta hlutlægt og óvilhellt á málið, og hin sameiginlega félagsaðild leiði til þess, að með kærandanum og ríkissaksóknara sé samstaða. Ekki þyki skipta máli hvort ákærði teljist hafa sannað að um slíka afstöðu sé að ræða, í þessu tilviki in concreto, heldur sé almennt talið, þegar svona stendur á, að um þess háttar tengsl teljist vera að ræða, að þau geti haft áhrif á ákvarðanir þeirra, sem þannig eru tengdir. Ekki skipti máli að vararíkissaksóknari undirriti ákæru í málinu, enda starfi

hann í umboði og á vegum ríkissaksóknara, og teljist ríkissaksóknari vanhæfur, þá sé vararíkissaksóknari það einnig.

Um lagaheimildir vísar verjandi til 22. gr. laga nr. 74/1974 og 15. gr. sömu laga og 36. gr. laga nr. 85/1936, en þar sé fjallað um vanhæfi dómara til meðferðar einstaks máls, en ríkissaksóknari verði að uppfylla dómarskilyrði til þess að geta verið saksóknari í máli. Einkum sé vísað til 7. tl. 36. gr. síðarnefndu laganna.

Þessu til viðbótar hafi vararíkissaksóknari tekið afstöðu til málsins með málflutningi í viðtali við Þjóðlíf, en dómari, sem tekið hafi afstöðu til álitaefnis, sem síðan sé lagt fyrir dómstóla, sé talinn vanhæfur til meðferðar þess máls, og sé um að ræða grundvallarreglu í réttarfari, bæði einkamála-réttarfari og refsiréttarfari. Þessi regla eigi einnig við um ríkissaksóknara og vararíkissaksóknara. Af þessu leiði að óhjákvæmilegt sé að ómerkja málsmeðferðina frá upphafi og vísa málinu frá héraðsdómi.

Að lokum ítrekar verjandi kröfur um ómerkingu og frávísun og gerir kröfu til þess að kostnaður allur af málsvörninni og þessum þætti sérstaklega verði lagður á ríkissjóð. Við ákvörðun málsvarnarlauna beri að hafa hliðsjón af þeim tíma, sem til málsins hafi farið, og vandasemi þess, svo og því að málsmeðferðin hafi orðið tímafrek vegna þess að ekki hafi verið sótt þing í málinu af hálfu ákærvalds.

Ákærvaldinu hefur verið kynnt frávísunarkrafan og mótmælir það henni.

Niðurstöður.

Það er mat dómsins að félagsaðild að samtökum frímúrarar geti engin áhrif haft á hæfi ríkissaksóknara til að höfða opinbert mál vegna atvika sem varða annan aðila í sömu samtökum. Verður ekki séð að ákvæði 22. gr. laga nr. 74/1974, sbr. 36. gr. laga nr. 85/1936, sbr. sérstaklega 7. tl. þeirrar greinar, eigi hér við.

Að því er snertir ummæli vararíkissaksóknara í áðurgreindri tímaritsgrein, sem rituð er eftir útgáfu ákærunnar, verður ekki séð að vararíkissaksóknari hafi tekið frekari afstöðu til málsins með viðtalinu en með því að gefa út ákærana samkvæmt stöðumboði sínu.

Skoðanir ákærvaldsins á hverju máli koma fram í því, þegar ákærvaldið höfðar mál, og umsögn ákærvalds eftir útgáfu ákæru hlýtur öll að stefna að því að sanna það, sem í ákæruskjali stendur, og fá fram þær kröfur sem þar eru settar fram. Ummæli ákærvaldsins eftir útgáfu ákæru utan dóms eru því á engan hátt umfram það, sem þegar liggur fyrir við útgáfu ákæru um viðhorf þess til sakargifta, og valda því ekki vanhæfi.

Með tilvísun til þess, er að framan greinir, þykir bera að synja fram kom-

inni kröfu verjanda ákærða um ómerkingu og frávísun málsins vegna vanhæfis ríkissaksóknara og vararíkissaksóknara.

Þar sem dómurinn synjar fram kominni kröfu og gert er ráð fyrir áframhaldandi rekstri málsins, verður ekki dæmdur málskostnaður í þessum þætti þess.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu um, að mál þetta verði ómerkt og vísað frá dóminum, er synjað.

Ekki verður dæmt um málskostnað í þessum þætti málsins.
